

Gratis zorg maakt de kloof tussen arm en rijk niet klein

By Wim Köhler, www.nrc.nl
oktober 24ste, 2017

Arme westerlingen hebben een 3 tot 4 keer meer kans om voortijdig te overlijden dan rijke. Van de rijkste 54- tot 64-jarigen gaat 4 à 5 procent in de komende tien jaar dood. Van de armsten in die leeftijdsgroep overlijdt in die tijd 15 procent.

Die forse verschillen tussen arm en rijk zijn gemeten in de Verenigde Staten en Engeland. Het zijn verschillen tussen de 20 procent rijksten en 20 procent armsten, maar tussen beide landen bestond weinig verschil.

Dat laatste verraste de onderzoekers, schrijven ze in een maandag verschenen artikel in *JAMA Internal Medicine*, want de toegang tot de gezondheidszorg verschilt sterk tussen Engeland en de Verenigde Staten. Dat ligt aan het systeem van ziektekostenverzekeringen. De Engelsen kennen een staatsgezondheidszorg van wieg tot graf, de National Health Services. Die is vrijwel gratis (nou ja, betaald uit belastinggeld) voor alle inwoners. De Amerikaanse zorg is luxe voor mensen die goed verzekerd zijn, maar miljoenen Amerikanen zijn niet of nauwelijks verzekerd. Nederland, met een wettelijke plicht om jezelf tegen ziektekosten te verzekeren, lijkt het meest op Engeland.

„Een mogelijke verklaring is dat slechte gezondheid [van arme mensen] een gevolg is van langdurige stress tijdens het hele leven, door armoede, slechte huisvesting, trauma en de blootstelling aan drugs en alcohol”, schrijven de onderzoekers in hun slotalinea’s. Ze halen eerder onderzoek aan waarin staat dat in de VS slechte toegang tot de zorg ongeveer 10 procent van de voortijdige sterfte veroorzaakt. Medische bemoeienis komt waarschijnlijk „te laat om de verslechterende gezondheid van arme mensen nog te veranderen”.

Dit nieuwe onderzoek zag ook forse verschillen in handicaps door chronische ziekte. Van de rijke 54- tot 64-jarigen kreeg 15 tot 17 procent binnen tien jaar een handicap. Onder de armen trof 42 tot 48 procent dat lot.

Er is al veel onderzoek gedaan naar gezondheidsverschillen tussen mensen met een hoge en een lage opleiding, en mensen met een hoog en laag inkomen. Vaak worden beide gecombineerd tot lage en hoge sociaal-economische status (SES). In dit onderzoek is niet naar inkomen, maar naar bezit, naar rijkdom gekeken. Rijkdom is moeilijker meetbaar dan inkomen, maar het is waarschijnlijk een betere maat, omdat rijke mensen een laag inkomen kunnen hebben en toch in weelde kunnen leven.

De onderzoekers gebruikten de gegevens van verouderingsonderzoeken in de VS en Engeland. De bijna 20.000 deelnemers beantwoordden van 2002 tot 2012 om de twee jaar vragen over gezondheid en leefstijl, maar vertelden daarbij ook wat hun eerste en tweede huizen, bedrijven, pensioenen en aandelenpakketten waard waren en hoeveel spaargeld ze hadden.

De mensen die in de VS tot de armste 20 procent hoorden bezaten gemiddeld 6.511 dollar. De rijkste 20 procent had 230 keer zoveel: 1.503.780 dollar. In Engeland was het, omgerekend naar dollars, 8.366 en 1.363.311. Dat scheelt een factor 163.

Een sterke aanwijzing dat leefstijl en maatschappelijke omstandigheden belangrijker zijn dan toegang tot medische zorg haalden de onderzoekers uit een tweede, oudere groep mensen waarvan ze het overlijden in tien jaar tijd bekeken: de 66- tot 76-jarigen. Wie 65 is krijgt pensioen. Voor alle Amerikanen is er vanaf die leeftijd een ziektekostenverzekering (Medicare) die in ieder geval toegang tot de zorg garandeert.

Als de zorg veel invloed heeft zouden de verschillen tussen rijk en arm moeten verdwijnen – maar die bleven fors, zowel in de VS als Engeland. In plaats van een factor 3 à 4 verschil werd het ruim 2. Dat komt doordat op hogere leeftijd de sterftekans voor iedereen toeneemt.

De politiek moet meer bieden dan alleen een goede toegang tot de gezondheidszorg, schrijven de onderzoekers tot slot. Twee commentatoren in *JAMA Internal Medicine* vinden dat de politiek de ongelijkheid in rijkdom moet verkleinen. „Dat is een kwestie van eerlijkheid. Veel van de rijksten zijn niet door hun eigen harde werken rijk geworden, maar door toeval. Bijvoorbeeld door op de juiste plaats op de juiste tijd bezit te hebben, of door te erven.”

Mensen die in Nederland veel verdienen leven 7 jaar langer dan mensen die weinig verdienen. En hoogopgeleiden leven zes jaar langer dan laagopgeleiden. Die cijfers staan in de trendanalyse gezondheidsverschillen van de Volksgezondheid Toekomstverkenning 2018. Van de rijken wordt de helft van de mensen 84 jaar. Van de armen haalt de helft de 77 jaar niet. Dat verschil was in de VS en Engeland bijna net zo groot.

Nog groter zijn de verschillen in ervaren gezondheid: 18 jaar verschil tussen arme laagopgeleide mensen en rijke mensen met veel opleiding.